

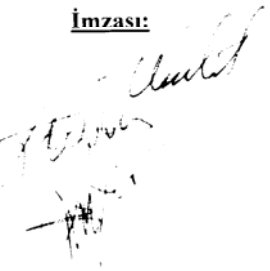
T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Doğum-Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Meral ATİK tarafından hazırlanan "*Menopozal Semptomlar ile Cinsel Yaşam Arasındaki İlişkiler*" başlıklı tez, 20/07/2009 tarihinde yapılan savunma sonucunda aşağıda isimleri bulunan jüri üyelerince kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı ve Soyadı :

Üniversitesi :

İmzası:

1. Yrd. Doç. Dr. Nevin A. BALKAYA	ADÜ-Aydın Sağlık Yüksekokulu	
2. Yrd. Doç. Dr. Sevgi GÖKDEMİREL	ADÜ-Aydın Sağlık Yüksekokulu	
3. Yrd. Doç. Dr. Hale UYAR HAZAR	ADÜ-Aydın Sağlık Yüksekokulu	

Jüri üyeleri tarafından kabul edilen bu Yüksek Lisans Tezi Enstitü Yönetim Kurulunun..... Sayılı kararıyla tarihinde onaylanmıştır.

Doç. Dr. Muharrem BALKAYA
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Günümüz dünyasında gerek bilimsel, gerekse teknolojik alandaki gelişmelerin etkisiyle insan ömrü her geçen gün daha da artmaktadır. İlerleyen yaşlardaki insan nüfusunun artışı ile bu dönemin önemi daha da artmaktadır. Kadınların yaşamlarının 1/3'ünü geçirdikleri klimakterium dönemin yaşam kalitesinin artırılması bazı sağlık çalışmalarının temelini oluşturmaktadır. Çünkü kadın toplumun temel taşıdır ve gelecek nesillerin kadın ve erkek modellerinin yaratıcısıdır.

Kişisel farklılıklar olsa da üretken çağın sonlarına doğru her kadın birçok değişim yaşamaya başlar. Menstruasyon düzenindeki bozulmalarla başlayan değişimleri sıcak basmaları, terleme nöbetleri, uyku düzeninde değişiklik, sinirlilik-kolay öfkelenme gibi ruhsal belirtiler, kardiyovasküler sistem ve kemik yapıdaki değişimler takip eder. Menopozla birlikte çoğu zaman olumsuz etkilenen bir diğer bileşen de cinsel yaşamdır. Cinsel ilişkide ağrı hissinin olması, istek düzeyinde, cinsel ilişki sıklığında, ilişkiden alınan doyuma azalmalar olması kadının başta cinsel yaşamı olmak üzere tüm yaşam parametrelerini etkiler.

Menopoz döneminde yaşanan cinsel sorunların temelini hormon düzeylerindeki değişimler olduğu bilinmesine rağmen, bireysel olarak farklı boyutlarda yaşanan menopozal semptomların cinsel yaşam üzerinde de etkisinin olduğu düşünülmektedir.

Bu araştırma ile sağlık çalışanlarında, özellikle de temel sorumluluğu sağlığı koruma ve geliştirme olan ebe ve hemşirelerde, menopozal semptomlar ve cinsel yaşam ile ilgili farkındalığın artırılmasına ve buna bağlı eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin geliştirilmesine katkıda bulunmak istenmiştir. Böylece kadınların menopozal semptomları ve bunların etkisi ile oluşabilen cinsel sorunları azaltılarak, kaliteli ve doyurucu bir cinsel yaşam dolayısıyla da sağlıklı bir klimakterik dönem yaşamalarına katkıda bulunabileceğini ümit ediyorum.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
KABUL VE ONAY.....	i
ÖNSÖZ.....	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	viii
ÇİZELGELER DİZİNİ.....	x
GRAFİKLER DİZİNİ.....	xii
TABLolar DİZİNİ.....	xiii
EKLER DİZİNİ.....	xiv
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problemin Tanımı ve Önemi.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	7
1.3. Genel Bilgiler.....	7
1.3.1. Klimakterium.....	8
1.3.1.1. Premenopoz.....	9
1.3.1.2. Menopoz.....	10
1.3.1.3. Perimenopoz.....	11
1.3.1.4. Postmenopoz.....	12
1.3.2. Menopoz Döneminde Yaşanan Değişiklikler.....	13
1.3.2.1. Kısa Süreli Sorunlar.....	13
1.3.2.1.1. Vazomotor Semptomlar.....	14
1.3.2.1.2. Atrofik Semptomlar.....	15

	Sayfa
1.3.2.1.3. Psikolojik Semptomlar	17
1.3.2.2. Uzun Süreli Sorunlar.....	19
1.3.2.2.1. Kardiyovasküler Sistem Sorunları.....	19
1.3.2.2.2. Kas-İskelet Sistemi Sorunları	20
1.3.3. Menopoz Semptomlarının Tedavisi.....	22
1.3.3.1. Hormon Replasman Tedavisi (HRT).....	22
1.3.3.2. Alternatif ve Tamamlayıcı Tedaviler.....	23
1.3.4. Menopozal Semptomlarla Baş Etmede Hemşirenin Rolü.....	24
1.3.5. Kadın Cinselliği.....	27
1.3.5.1. Kadında Cinsel Yanıt Evreleri.....	27
1.3.5.1.1. Uyarılma Evresi.....	28
1.3.5.1.2. Plato Evresi.....	29
1.3.5.1.3. Orgazm Evresi.....	29
1.3.5.1.4. Çözülme Evresi.....	30
1.3.5.2. Menopozda Cinsel Yanıt Evrelerindeki Değişiklikler.....	30
1.3.6. Menopoz Döneminde Cinsel Fonksiyon Değişiklikleri.....	31
1.3.7. Menopoz Döneminde Cinselliği Etkileyen Faktörler.....	32
1.3.7.1. Hormonlar.....	33
1.3.7.1.1. Östrojen.....	33
1.3.7.1.2. Androjenler.....	35
1.3.7.2. Hastalıklar.....	36
1.3.7.3. Duyu Organlarının Hassasiyetindeki Değişme.....	37
1.3.7.4. Mental Değişimler.....	38
1.3.7.5. Cerrahi Tedavi, Kemoteropi ve Radyoterapi.....	38
1.3.7.6. Kültürel Yapı.....	39
1.3.7.7. Eğitim Düzeyi.....	40
1.3.7.8. Menopozda Cinselliğin Algılanışı	40
1.3.8. Menopoz Semptomlarının Cinsel Yaşama Etkisi.....	42
1.3.8.1. Somatik Semptomların Cinsel Yaşama Etkisi.....	42
1.3.8.2. Psikolojik Semptomların Cinsel Yaşama Etkisi.....	43
1.3.8.3. Ürogenital Semptomların Cinsel Yaşama Etkisi.....	43

	Sayfa
1.3.9. Menopoz Döneminde Cinsel Fonksiyon Kayıplarında Tedavi Yaklaşımları.....	44
1.3.9.1. HRT.....	44
1.3.9.2. Androjen.....	46
1.3.9.3. Tibalon.....	47
1.3.9.4. Raloksifen.....	48
1.3.9.5. Vazoaktif Ajanlar.....	49
1.3.9.6. Alternatif ve Tamamlayıcı Tedavi Yöntemleri.....	50
1.3.10. Menopoz Döneminde Cinsel Sağlığın Korunması ve Geliştirilmesinde Ebelik/Hemşirelik Yaklaşımları.....	51
1.3.10.1. Menopozda Cinsel Veri Toplama.....	53
1.3.10.2. Menopoz Döneminde Cinsel Yaşam Değişiklikleri ile Başa Çıkma Yöntemleri.....	55
2. GEREÇ VE YÖNTEM.....	60
2.1. Araştırmanın Şekli.....	60
2.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Özellikleri.....	60
2.3. Araştırmanın Zamanı.....	61
2.4. Araştırmanın Evreni.....	62
2.5. Araştırmanın Örneklemi.....	62
2.5.1. Araştırmaya Alma ve Araştırmadan Dışlama Kriterleri.....	63
2.5.1.1. Araştırmaya Alma Kriterleri.....	63
2.5.1.2. Araştırmadan Dışlama Kriterleri.....	63
2.6. Veri Toplama Araçları.....	63
2.6.1. Soru Formu.....	64
2.6.2. Menopoz Semptomlarını Değerlendirme Ölçeği.....	64
2.6.3. Kadın Cinsel Fonksiyon Sorgulama İndeksi.....	66
2.6.4. Soru Formunun Ön Uygulaması.....	68
2.6.5. Veri Toplama Araçlarının Uygulanması.....	68
2.6.6. Verilerin Değerlendirilmesi.....	69
2.6.6.1. Araştırmada Kullanılan Bağımsız Değişkenler.....	70
2.6.6.2. Araştırmada Kullanılan Bağımlı Değişkenler.....	71
2.7. Araştırmanın Sınırlılıkları	71

	Sayfa
2.7.1. Araştırmanın Güçlükleri.....	71
2.8. Araştırmanın Etik Yönü.....	72
3. BULGULAR.....	74
3.1. Kadınların Sosyodemografik Özellikleri.....	74
3.2. Kadınların Obstetrik/Jinekolojik Öyküleri.....	76
3.3. Kadınların Menopoza İlişkin Özellikleri.....	78
3.4. Kadınların Menopozal Semptomları.....	79
3.5. Kadınların Menopoz Öncesi ve Sonrası Cinsel Yaşamlarına İlişkin Düşünceleri.....	86
3.6. Kadınların Menopoz Sonrası Cinsel Yaşamları.....	87
3.7. Menopozal Semptomlar ve Cinsel Yaşam Arasındaki İlişkiler.....	95
3.8. Kadınların Bazı Özelliklerine Göre Menopoz Sonrası Cinsel Yaşamları.....	96
4. TARTIŞMA.....	105
4.1. Kadınların Menopoz ve Menopozal Semptomlarına İlişkin Verilerin Tartışılması.....	105
4.2. Kadınların Menopoz Sonrası Cinsel Yaşamlarına İlişkin Verilerin Tartışılması.....	111
4.3. Kadınların Menopoz Semptomları ve Cinsel Yaşamları Arasındaki İlişkilere Ait Verilerin Tartışılması.....	116
4.4. Kadınların Bazı Özelliklerine Göre Menopoz Sonrası Cinsel Yaşamlarına İlişkin Verilerin Tartışılması.....	118
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	123
5.1. Sonuçlar.....	123
5.1.1. Kadınların Menopoz ve Menopozal Semptomlarına İlişkin Sonuçlar..	123
5.1.2. Kadınların Menopoz Sonrası Cinsel Yaşamlarına İlişkin Sonuçlar.....	124
5.1.3. Kadınların Menopoz Semptomları ve Cinsel Yaşamları Arasındaki İlişkilere Ait Sonuçlar.....	126
5.1.4. Kadınların Bazı Özelliklerine Göre Menopoz Sonrası Cinsel Yaşamlarına İlişkin Sonuçlar.....	126
5.2. Öneriler.....	128
ÖZET.....	131
SUMMARY.....	132

	Sayfa
KAYNAKLAR.....	134
ÖZGEÇMİŞ.....	151
TEŞEKKÜR.....	152
EKLER.....	153
EK I. Bilgilendirilmiş Olur Metni.....	153
EK II. Bilgilendirilmiş Olur Formu.....	156
EK III. Soru Formu.....	157
EK IV. Menopoz Semptomlarını Değerlendirme Ölçeği.....	159
EK V. Kadın Cinsel Fonksiyon Sorgulama İndeksi.....	160
EK VI. Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Etik Kurul Başkanlığı Ön Onayı.....	162
EK VII. Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Etik Kurul Başkanlığı Onayı.....	163
EK VIII. Dr. Zekai Tahir Burak Kadın Sağlığı Eğitim ve Araştırma Hastanesi İzin Yazısı.....	164
EK IX. Kadınların Menopozal Semptomlarının Yaşadıkları Şiddet Düzeylerine Göre Dağılımları.....	166
EK X. Kadınların Yaşadıkları Cinsel Sorunların Dağılımları.....	167

SİMGELER VE KISALTMALAR

DSÖ:	Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization)
TÜİK:	Türkiye İstatistik Kurumu
EPK:	Eğitim Planlama ve Koordinasyon Kurulu
HRT:	Hormon Replasman Tedavisi
MSDÖ:	Menopoz Semptomlarını Değerlendirme Ölçeği (Menopause Rating Scale)
IFSF:	Kadın Cinsel Fonksiyon Sorgulama İndeksi (Index Of Female Sexual Function)
KMÖ:	Kupperman Menopoz Ölçeği
NSP:	Nothingam Sağlık Profili
SPSS:	İstatistik Paket Programı (Statistical Package For The Social Sciences)
KWH:	Sıralamalı Tek Yönlü Varyans Analizi (Kruskal Wallis H Test)
FSH:	Folikül Stimüle Edici Hormon
LH:	Luteinize Edici Hormon
VIN:	Vulvar İntraepitelyal Neopilaziler
LDL:	Düşük Dansiteli Lipoprotein (Low Density Lipoprotein)
HDL:	Yüksek Dansiteli Lipoprotein (High Density Lipoprotein)
Ca:	Kalsiyum
PTH:	Parathormon
1.25 (OH₂)-D₃	1.25 Dihidroksi Kolekalsiferol (Vitamin D'nin Hormon Şekli)

DSM-IV:	Mental Bozuklukların Teşhissel ve İstatistiksel Kılavuzu-IV (The Diagnostic And Statistical Manual For Mental Disorders IV)
NOS:	Nitrik Oksit Sentetaz
KDT:	Kantitatif Duysal Test
SHBG:	Seks Hormonu Bağlayıcı Globülin (Sex Hormone-Binding Globulin)
SERM:	Selektif Östrojen Reseptör Modülatorü
PDE5:	Fosfodiesteraz Tip 5
ViP:	Vazoaktif İntestinal Peptit
NEP:	Nötral Endoptidaz
NO:	Nitrik Oksid
TENS:	Transkutanöz Sinir Stimulasyonu
CETAD:	Cinsel Eğitim, Tedavi ve Araştırma Derneği

ÇİZELGELER

	Sayfa
Çizelge 1.3.1.1.1.	Menstrual siklus ve menopoz döneminde hormon değerleri 10
Çizelge 1.3.1.4.1.	Premenopozal ve postmenopozal dönemde hormonların ortalama serum konsantrasyonları 13
Çizelge 2.3.1.	Araştırma sürecinde yapılan işlemler ve tarihleri 61
Çizelge 2.6.6.1.	MSDÖ için güvenilirlik analizi sonuçları 69
Çizelge 2.6.6.2.	KCFSİ için güvenilirlik analizi sonuçları 70
Çizelge 3.1.1.	Kadınların sosyodemografik özellikleri 74
Çizelge 3.2.1.	Kadınların obstetrik ve jinekolojik özellikleri 76
Çizelge 3.3.1.	Kadınların menopoza ilişkin özellikleri 78
Çizelge 3.3.2.	Kadınların menopoz döneminde doktora başvurma nedenleri 78
Çizelge 3.4.1.	MSDÖ merkezi eğilim ve değişim ölçüleri 80
Çizelge 3.5.1.	Kadınların menopoz öncesi ve sonrası cinsel yaşamlarına ilişkin düşünceleri 86
Çizelge 3.6.1.	KCFSİ merkezi eğilim ve değişim ölçüleri 90
Çizelge 3.7.1.	MSDÖ ve KCFSİ genel ve alt ölçekleri arasındaki ilişkiler 95
Çizelge 3.8.1.	KCFSİ ve alt ölçek puanlarının kadınların yaşlarına göre dağılımı 97
Çizelge 3.8.2.	KCFSİ ve alt ölçek puanlarının kadınların eğitim durumlarına göre dağılımı 98
Çizelge 3.8.3.	KCFSİ ve alt ölçek puanlarının kadınların menopoz yaşına göre dağılımı 99
Çizelge 3.8.4.	KCFSİ ve alt ölçek puanlarının kadınların HRT almalarına göre dağılımı 100
Çizelge 3.8.5.	KCFSİ ve alt ölçek puanlarının kadınların HRT alma sürelerine göre dağılımı 101

		Sayfa
Çizelge 3.8.6.	KCFSİ ve alt ölçek puanlarının kadınların menopoz öncesi cinsel yaşamları ile ilgili düşüncelerine göre dağılımı	102
Çizelge 3.8.7.	KCFSİ ve alt ölçek puanlarının kadınların menopozun cinsel yaşamlarına etkisiyle ilgili düşüncelerine göre dağılımı	102
Çizelge 3.8.8.	KCFSİ ve alt ölçek puanlarının kadınların cinsel problemler için sağlık kuruluşuna başvurma durumlarına göre dağılımı	103
Çizelge 3.8.9.	KCFSİ ve alt ölçek puanlarının kadınların ilaç dışı ürün kullanma durumlarına göre dağılımı	104

GRAFİKLER

	Sayfa
Grafik 3.4.1. Menopozal Semptomlar	79
Grafik 3.4.2. MSDÖ dağılımı (Ortalama)	82
Grafik 3.4.3. Somatik şikayetler alt ölçeği dağılımı (Ortalama)	83
Grafik 3.4.4. Psikolojik şikayetler alt ölçeği dağılımı (Ortalama)	84
Grafik 3.4.5. Ürogenital şikayetler alt ölçeği dağılımı (Ortalama)	85
Grafik 3. 6. 1. Menopoz sonrası yaşanan cinsel sorunlar	87
Grafik 3.6.2. KCFSİ dağılımı (Ortalama)	91
Grafik 3.6.3. Cinsel doyum alt ölçeği dağılımı (Ortalama)	92
Grafik 3.6.4. Cinsel ilişki sıklığı/libido alt ölçeği dağılımı (Ortalama)	93
Grafik 3.6.5. Cinsel ilişkide rahatsızlık alt ölçeği dağılımı (Ortalama)	94

TABLÖLAR

	Sayfa
Tablo 1. Kadınların menopozal semptomlarının yaşadıkları şiddet düzeylerine göre dağılımları	166
Tablo 2. Kadınların yaşadıkları cinsel sorunların dağılımları	167

EKLER

	Sayfa
EK I. Bilgilendirilmiş Olur Metni	153
EK II. Bilgilendirilmiş Olur Formu	156
EK III. Soru Formu	157
EK IV. Menopoz Semptomlarını Değerlendirme Ölçeği	159
EK V. Kadın Cinsel Fonksiyon Sorgulama İndeksi	160
EK VI. Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Etik Kurul Başkanlığı Ön Onayı	162
EK VII. Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Etik Kurul Başkanlığı Onayı	163
EK VIII. Dr. Zekai Tahir Burak Kadın Sağlığı Eğitim ve Araştırma Hastanesi İzin Yazısı	164
EK IX. Kadınların Menopozal Semptomlarının Yaşadıkları Şiddet Düzeylerine Göre Dağılımları	166
EK X. Kadınların Yaşadıkları Cinsel Sorunların Dağılımları	167